

KRIVÁN PÁL KÖZREMŰKÖDÉSE ÉS TEVÉKENYSÉGE A
MŰSZAKI FÖLDTANBAN

Karácsonyi Sándor^{*}

Az igénybevételre számításbavett területrészek átfogóbb jellegű műszaki földtani vonatkozású értékelése iránti igény mintegy 25 évvel ezelőtt kezdett általánosabbá válni. Ezt az igény alapvetően a nagyobb területek egyidejű beépítését eredményező nagyüzemi lakásépítés és a jelentős ipartelepítés hozta magával, ugyanakkor több helyen - a korábbi beépítés és terület használat okozta - károsodások képezték a vizsgálatok indítékát. A műszaki földtani értékelésekre kezdetben az volt jellemző, hogy a megközelítés szélsőségesen vagy földtani, vagy műszaki szemléletből kiindulva történt és a másik irányú információ abban csak elenyésző mértékben és alárendelten fordult elő. Így ugyanazon terület a kétoldalú megközelítésből történt értékelése során azok sokszor a felismerhetetlenségig eltérőek voltak. E kezdeti, nyilvánvalóan uttörő jellegű tevékenység ugyan nem párosult jelentős gyakorlati problémákkal, mivel operatív feladatokhoz kapcsolódtak és az ezekből levont következtetés rendszerint a megvalósuló münél helyes következtetésre és megoldásra vezetett, de az előkészítést jelentősen megnehezítette.

Lényegesen nagyobb probléma vetődött föl az utkeresést követően a kiemelt jelentőségű településekre, ill. területre kiterjedően beindított mérnökgeológiai térképezéseknél, ahol az egymásra épülő földtani-morfológiai-vizföldtani tapasztalatokat kellett műszaki szempontból átértékelni és a vizsgált területre átfogó következtetést levonni.

^{*} Földmérő és Talajvizsgáló Vállalat

E térképező munkák közül a legelsőként indult Balatonfelvidéken szerzett tapasztalatokból kiindulva a Budapest mérnökgeológiai térképezése, ezért a terület egészét reprezentáló, de egy részterületre korlátozódó mintatérképezéssel kezdődött. Itt ismételtén nyilvánvalóvá vált, hogy a különböző intézményeknél és más, eltérő szemlélettel végzett értékelések között minden együttműködési törekvés és jószándék ellenére igen nagy, esetenként áthidalhatatlannak látszó következtetésbeli eltérések adódtak. Ebben a kritikus fázisban kapcsolódott be - dr. Végh Sándorné professzornő javaslatára - dr. Kriván Pál a térképező munkákba először mint az egyik részterület önálló földtani térképezője. Az egyeztető konzultációk nemcsak színes egyéniségével gazdagodtak, de tulmenve tényszerű feladatán, az egész problémakört átlátta, olyan újszerű megközelítést és szemléletet vitt be az értékelés folyamatába, amely az addigi, gyakorlatilag átvezethetetlen kérdéseket megvilágosította, rendszerezhetővé és egymáshoz kapcsolódva értékelhetővé tette. Ennek természetszerűleg a kiemelkedően magas színvonalu általános földtani tudása és helyismerete és ehhez pórosulva a fiatal üledékek iránti személyes érdeklődése és vonzódása volt szükséges.

Közreműködésével az addig szinte gyűjtőfogalomként összefoglalt fiatal üledékek olyan részletes elemzést kaptak, amely a dinamikai geológia legrészletesebb vizsgálatát jelentette és amelynek eredményeként nemcsak a regisztrált képződmények kerültek szétbontásra, de az ut és a folyamat is az értékelés részévé vált, amelynek alapján azok az adott helyen és a felismert formában feltárássá kerültek.

Fáradhatatlanul nyomozta és elemezte azokat a folyamatokat, amelyek az adott területen végbementek, befejeződtek, ill. még működésben voltak, és olyan előrejelzéssel és prognózissal is kiegészítette megfigyelését, amely ezeknél a folyamatoknál a gyorsítás vagy a fékezés tekintetében meghatározóak voltak.

Közreműködésével áthidalás volt található a földtani és morfológiai, a földtani és a vízföldtani, továbbá mindezekből a műszaki értékelés felé. A rendkívül eredményes és színes magyarázatokkal tarkított közreműködése következtében a részfeladatból az értékelő munka középpontjába került és ezt követően ilyen jellegű tevékenysége a feladat befejezéséig nélkülözhetetlenné vált.

De nemcsak a vázolt szakterületi megosztás áthidalójaként kell közreműködéséről megemlékezni, mert ugyanilyen fontos volt a mintatérképezés befejeztével egyidejűleg kezdeményezett térképezési utmutatóhoz nyújtott segítséget is. Külön kell említést tenni egy sajátos kérdésről, amely az azonos indítószemlélet és jelkulcs rendszer birtokában a különböző intézmények által végzett földtani térképezés eredményeként részben az adott terület földtani felépítéséből, részben pedig a térképezők ismeretéből, érdeklődési köréből eredően az egyes képződmények bontásánál, ill. képződménycsoportok összevonásánál jelentkezett. Esetenként az eltérés olymértékű volt, hogy az így értékelt képződmények gyakorlatilag illeszthetetlenné váltak. E probléma feloldására minden közreműködő egybehangzó véleménye szerint is csak Kriván Pál volt alkalmas és nagy hozzáértéssel, és nagy tapintattal tett eleget ennek a kényes megbízásnak az illeszkedő térképlapok képződményénél csatlakozási azonosítás megteremtésével.

A műszaki földtani feladatokban előzőekben vázolt kiemelkedő ismerete, a gyakorlati problémák megoldását elősegítő megállapításai alapján önként adódott, hogy e kapcsolat nagyon gyorsan szélesedjen, és minden olyan jelentős feladat megoldásában közreműködésének lehetőségét kerestük, ahol kiemelkedő tudását, helyismeretét a bonyolult folyamatok meghatározó elemeinek felismerésére irányuló készségét hasznosítani lehetett. Így egyre-másra vett részt a többek között a történelmi városok alatti természetes és mesterséges üregek okozta építésföldtani problémák elhárítását célzó munkákban. Bekapcsolódott és folyamatosan résztvett Eger és Pécs mellett Szentendre és Szekszárd ilyen jellegű műszaki földtani értékelésében.

E munkák keretében annak ellenére, hogy a terület földtani felépítése, az ebből adódó problémák is eltérő jellegűek voltak, értékelése és meglátása egyaránt és azonosan kiemelkedő színvonalu információt jelentett. Közreműködésének köszönhetjük, hogy az általa értékeit területeken az eroziós folyamatokat, a csuszásokat, az egyéb elmozdulásokat és azok következményeit világosan ismerhettük fel attól függetlenül, hogy e folyamatok már lezárultak vagy jelenleg is létezőnek minősültek.

A legutóbbi közös munkát a Budapest József-hegyi barlangrendszerrel összefüggő építésföldtani értékelés jelentette. Ebben a kényes kérdésben, ahol különböző szempontok és érdekek élesen ütköztek, volt lehetőségünk utoljára tanácsainak, tapasztalatainak hasznosításával megfontolt és mértékadó állásfoglalást kialakítani.

dr. Kriván Pállal együttműködésünk mintegy 20 éves időtartamra nyulik vissza. Ez az időszak egybeesett a műszaki földtani szemlélet komplexebbé válásával, a külön-

böző közelítések feloldásával, egybeolvadásával. De egybeesett a hazai mérnökgeológiai, építésföldtani feladatok jelentkezésének legjelentősebb korszakával is. Ezekben Kriván Pál elévülhetetlen érdemeket szerzett, közreműködése nagy szakmai segítséget és megnyugtató biztonságot jelentett. Megállapításainak, szakmai meglátásainak jelentőségét meghaladó értékű az ezekhez fűzött indoklása, szemléletfejlesztő rendszerezése, kiegészítő magyarázata.

Munkásságának döntő részét a személyes konzultációk feljegyzései, a lényegét összegező rövid kéziratok őrzik. Sajnálatosan ez irányú tevékenységét regisztráló publikáció munkásságának csak töredékét foglalja össze. Nem törekedett felismeréseinek megörökítésére, a konzultációt, az élőmagyarázatot fontosabbnak tartotta. Még a legjelentősebb térképező tevékenysége sem került regisztrálásra, az utódok felé megörökítésre. Ezért is jelent megtisztelő kötelezettséget a tevékenységéről és érdemeiről való megemlékezés, ellentmondásos egyéniségéből azoknak a tulajdonságoknak az elismerése és utólagos felismerése, amelyet életében biztos forrásként könyvelhetünk el, amelynek értéke igazán csak akkor válik nyilvánvalóvá, amikor ez a bőven áradó forrás elapad és a továbbiakban nélkülözni leszünk kénytelenek.

Pál Kriván's activity and contribution to engineering
geology

Sándor Karácsonyi

The author deals with the significance of Pál Kriván's activity in the field of engineering geological mapping started about twenty five years ago. His activity implied mainly the interpretation of some quaternary deposit formations. His untiring efforts comprised the investigation of processes which took place in the mapping areas. The engineering geological significance of processes such as erosion and landslide was reevaluated due to his contribution.